

مفسرین بزرگ قرآن کریم

بهرام پاشائی زرنق

مفسرین شیعه را به دو دسته، مفسران همزمان ائمه اطهار و مفسران عصر غیبت تقسیم می کنند. بسیاری از اصحاب امامان بر قرآن تفسیر و توضیح نوشته اند که از آن جمله می توان به ابو حمزه ثمالی، ابو بصیر اسدی، فضل بن شاذان اشاره کرد. بعد از غیبت کبرای امام دوازدهم، در بین بزرگان علمای شیعه تفاسیر زیادی نوشته شد که معروفترین آنها عبارتند از:

۱. تفسیر علی بن ابراهیم قمی؛
او از مشایخ کلینی بود که تا سال ۳۰۷ در قید حیات بوده و پدر ایشان از شهر کوفه به قم رفت؛ و تفسیر او به چاپ رسیده و اکنون در اختیار علاقمندان قرار دارد.

۲. تفسیر محمد بن مسعود سمرقندی (عیاشی)
او از معاصران کلینی بود که ابتدا مذهب اهل عامه را داشت و در جوانی به تشیع گرایید و ثروت کلان خود را صرف جمع آوری قرآن کرد و خانه اش را مدرسه کرد. او از علمای قرن سوم هجری قمری محسوب می شود.
۳. تفسیر نعمانی

مؤلف این تفسیر، ابو عبدالله محمد بن ابراهیم (معروف به ابن ابی زینب) شاگرد کلینی است. تفسیر نعمانی هنوز چاپ نشده است و نسخه های آن بصورت خطی و کمیاب است. نعمانی از علماء قرن چهارم هجری قمری می باشد.

۴. تفسیر تبیان
مؤلف این اثر گران سنگ، شیخ الطائفه، ابو جعفر محمد بن حسن بن علی طوسی است که در سال ۳۸۵ هجری قمری متولد شده است. طوسی علاوه بر تفسیر در فقه و حدیث و کلام و ادبیات پیشوای زمان خویش بوده است.

۵. مجمع البیان

مؤلف این تفسیر، فضل بن حسن طبرسی که از مردم شهر تفرش می باشد و در سال ۵۳۶ هـ. ق تألیف این اثر صورت گرفت. این تفسیر از حیث حسن تألیف و سیاق قلم و ادبی بهترین تفسیر عالم اسلام است.

۶. روض الجنان و روح الجنان فی تفسیر القرآن

مؤلف این تفسیر ارزشمند که به زبان فارسی است، حسین بن علی بن محمد بن احمد الخزایی النیشابوری، معروف به ابو الفتوح رازی است. او از علمای قرن ششم می باشد. آرامگاه وی در شهر ری است.

۷. تفسیر صافی

مؤلف این اثر گرانقدر، حکیم و عارف و محدث قرن یازدهم ملا محسن فیض کاشانی است. وی از علماء بزرگ اسلام قرن یازدهم و معاصر ملا صدرای شیرازی به شمار می آید. وی در سال ۱۰۹۱ در کاشان به دیار باقی شتافت.

۸. تفسیر ملاصدرا

مؤلف این اثر، صدرالدین محمد شیرازی، صاحب کتاب معروف اسفار اربعه می باشد. هر چند این تفسیر تمامی قرآن را در بر نمی گیرد ولی از دقت و باریک اندیشی خاصی که مخصوص ملاصدرا بود برخوردار می باشد. وی در هنگام سفر به حج در بصره به سال ۱۰۵۰ وفات یافت.

۹. تفسیر منهج الصادقین

ملا فتح الله کاشانی این تفسیر را به زبان فارسی تألیف کرده است و وی در قرن دهم هجری می زیسته است. این تفسیر بارها در ایران نیز به چاپ رسیده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱۰. تفسیر برهان

مؤلف این تفسیر، سید هاشم بهرامی و از بزرگان شیعه می باشد. او قرآن را تنها با استعانت از حدیث نبوی قابل تفسیر می داند و بدون کوچکترین دخل و تصرف در آیات، در مقابل هر آیه، احادیث روایت شده را می آورد و به همان اکتفا می کند. وفاتش ۱۱۰۹ می باشد.

۱۱. تفسیر نور الثقلین

مؤلف این اثر؛ شیخ عبد العلی بن جمعه از علمای حویزه که در شیراز ساکن بود می باشد. این تفسیر به مذاق اخباریون شیعه نوشته شده است. وی از علمای قرن دوازدهم و معاصر مجلسی و شیخ حرّ عاملی است.

۱۲. تفسیر المیزان

مؤلف این اثر کم نظیر، استاد علامه سید محمد حسین طباطبایی است. او از بزرگان عرفان و کلام و فلسفه اسلامی و علم حدیث و تفسیر می باشد. علامه با بهره گیری از کل فرهنگ اسلام در تفسیر، شیوه خاصی را برگزید. لذا؛ می توان آن را تفسیر قرآن با خود قرآن خواند. این تفسیر به زبان عربی است که شاگردانش آن را به فارسی ترجمه کرده اند. این تفسیر در سایر کشورهای اسلامی بارها تفسیر و چاپ شده است.

۱۳. تفسیر نمونه

این اثر بزرگ توسط گروهی از فضلا و علما و مدرسین حوزه علمیه قم زیر نظر حضرت آیت الله ناصر مکارم شیرازی با استفاده از تمام تفاسیر و با بهره گیری از بیان و توجیه علوم زمان در بیست و هفت مجلد گرد آوری و به زبان فارسی به چاپ رسیده است. این تفسیر مورد استقبال فارسی زبانان قرار گرفته و بارها به چاپ رسیده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی

